

**Ramprogram
för
Vård- och omsorgsboende i
Ekerö kommun**

2018 09 07

INLEDNING	4
Ramprogrammets syfte.....	4
Kommunens värdegrund.....	4
Vision.....	4
Strategi för utformning och organisation av byggnaden.....	5
Målgrupp.....	6
Lagrum.....	7
Tillgänglighet i bostadsmiljö och arbetsmiljö.....	7
BYGGNADENS UTFORMNING	8
Kvalitéer i utformningen.....	8
Kvalitéer i utemiljön.....	9
Färgsättning, materialval, inredning och belysning.....	9
Ljudmiljön.....	10
Tekniska system och teknisk utrustning.....	10
BOENDEENHETEN - DE GEMENSAMMA RUMMEN	12
Kvalitéer i Boendeenheten.....	12
Samband matsal och salong.....	13
Matsal och köksfunktion.....	13
Köksfunktion i boendeenheten.....	14
Salong.....	15
Aktivitets- och samtalsrum.....	15
Uteplats och / eller balkong.....	15
DEN EGNA LÄGENHETEN	16
Kvalitéer i den egna lägenheten.....	16
Hall.....	16
Köksfunktion i egna lägenheten.....	17
Bostadsrum.....	17
Hygienrum.....	18
ÖVRIGA UTRYMMEN I BOENDEENHETEN	20
Arbetsstation.....	20
Dokumentationsrum.....	20
Förråd.....	20
Sköljrum.....	20
Städtrum.....	21
Soprum i boenheten.....	21
Personal wc.....	21
DE GEMENSAMMA DELARNA I HUSET	22
Kvalitéer i de gemensamma delarna i huset.....	22
Huvudentré.....	22
Samlingsrum / aktivitetsrum.....	23
Mindre kök i anslutning till samlingslokalen.....	23

Möbelförråd till samlingslokalen.....	23
Servering.....	23
Omlädningsrum för kökspersonal vid husets tillagningskök.....	24
Rum för friskvård.....	24
Rum för hårvård och tandläkare.....	24
Övningslokal för förflyttningsteknik.....	24
Gemensam större tvättstuga i huset.....	25
RUM FÖR ADMINISTRATION.....	25
Verksamhetschef.....	25
Bemanningsassistent.....	26
Paramedicinare.....	26
Sjuksköterskor och Läkare.....	26
Läkemedelsrum.....	26
Vaktmästare.....	27
Mötesrum/ samtalsrum/ rondrum.....	27
Skrivare och kopiator.....	27
Förråd för medicintekniska produkter.....	27
Centralt hjälpmedelsförråd för paramedicinare och personal.....	27
PERSONALUTRYMMEN.....	27
Pausrum.....	27
Omlädningsrum.....	28
Vilrum.....	28
ÖVRIGA UTRYMMEN I HUSET.....	29
Städcentral.....	29
Varumottagningar.....	29
Soprum.....	29
Soprum med källsortering.....	30
Lägenhetsförråd.....	30
Reservaggregat.....	30
UTEMILJÖ.....	31
Kvalitéer i utemiljön.....	31
Trädgården.....	31
Omgivning.....	32
Parkering.....	32
ÖVRIGT.....	33
Lås och larm i huset.....	33
Bilaga 1- ALTERNATIVA PLACERINGAR AV TILLAGNINGSKÖK.....	35
Måltidshållning med ”finishing” i boendeenheternas kök.....	35

INLEDNING

Ramprogrammets syfte

Socialnämnden har ansvaret för att besluta om innehåll och kvalitet i den verksamhet som nämnden ansvarar över. I det innefattas att ställa krav kring utformningen av bostäder och verksamhetslokaler som är avgörande för genomförandet av tjänster och uppdrag inom nämndens ansvarsområde. Kraven uttrycks i detta Ramprogram.

Ramprogrammet är en handling som översiktligt beskriver Vård- och omsorgsboendets kvaliteter och funktioner. I texten nedan benämns Vård- och omsorgsboendet för "boendet".

Programmet utgör en plattform för fortsatt arbete med ett lokalprogram på detaljnivå i respektive projekt.

Kommunens värdegrund

Den nationella värdegrunden för äldreomsorgen, 5 kap 4 § i Socialtjänstlagen är grundläggande för all vård och omsorg som riktar sig till äldre medborgare:

"Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund).

Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra."

I Ekerö prioriterar Socialnämnden tillgänglighet och service, självständighet, valfrihet, utveckling och uppföljning samt effektivt resursutnyttjande i äldreomsorgen.

Vision

Ekerö kommuns befolkning växer och antalet äldre invånare ökar. I den senaste prognosen för äldreomsorgen antas antalet platser i Vård- och omsorgsboenden öka från cirka 190 platser idag till cirka 360 årsplatser år 2030. Ekerö kommun planerar därför för nybyggnad av flera Vård- och omsorgsboenden under perioden. I översiktsplanen anges att nybyggnad av äldreboenden ska utredas parallellt med att kommunen planläggs.

Ett boende ska användas under lång tid, det ska vara attraktivt och av bra kvalitet. Ekerö kommun prioriterar Vård- och omsorgsboenden som ger de boende möjligheter till ett värdigt liv där de får känna välbefinnande i

gemenskap med andra både på boendet och samhället i stort. Boendet är också en

personalintensiv verksamhet med höga krav på kompetens i verksamheten och hos personal. Ekerö kommun vill vara en attraktiv arbetsgivare som använder den digitala utvecklingen för att höja kvaliteten inom vård och omsorg och för att stödja nya arbetssätt. För att uppnå det prioriterar Ekerö kommun resurseffektivitet för verksamhet och personal. Med detta menas att lokalerna ska utformas för att understödja målsättningen om ett värdigt liv för målgruppen äldre boende. Lokalerna ska vara anpassade efter målgruppen och utgå ifrån den senaste forskningen om verksamheten och målgruppens behov.

Strategi för utformning och organisation av byggnaden

Boendet ska innehålla 9 lägenheter i var boendeenhet. Totala antalet lägenheter i boendet är beroende av tomtens förutsättningar, läge, lokalmässigt optimal lösning och aktuellt behov.

Byggnaden ska utformas och organiseras så att verksamhetens resurser kan användas på bästa möjliga sätt. Ur bemanningssynpunkt är det en fördel om två enheter lätt kan samverka, dvs jämnt antal boendeenheter. Lämpligt antal lägenheter i boendet är runt 60 lägenheter.

Byggnadens utformning och rumsorganisation ska underlätta för de boende att leva sina liv så att de kan stärka och bevara sin självständighet så länge som möjligt. Den ska erbjuda en trygg och stimulerande miljö med en varm och ombonad känsla och som både skapar lugn och ro och som stimulerar till rörelse och aktivitet.

Utemiljön ska prioriteras och utformas omsorgsfullt för målgruppen så den känns trygg och säker, har god tillgänglighet och stödjer de boendes självständighet. Den ska vara inbjudande och stimulera de boende till utevistelse både individuellt och gemensamt.

Maten och måltiderna ska ges en central roll för de boende och utgöra ett stimulerande och tydligt inslag i det dagliga livet. Därför ska maten färdigställas i boendeenheterna. Antingen ska det finnas ett tillagningskök i huset eller ett mottagningsrum för matleverans från ett tillagningskök på annat håll. Hur detta löses måste utredas vid varje specifik placering. Boendeenheternas matsalar ska inredas med omsorg i varje boende.

Boendet ska erbjuda en **attraktiv och väl fungerande arbetsmiljö** som kan inta en framskjuten plats i konkurrensen om arbetskraft. Byggnadens utformning och rumsorganisation ska underlätta för personalen i sitt arbete och bidra till en bra personalsamverkan mellan boendeenheterna. Den ska

vara sådan att den minimerar arbetsmiljörelaterad ohälsa. En värdig och vacker bostadsmiljö kan bli en arbetsmiljö att trivas i.

Flöden i byggnaden ska studeras väl så de blir enkla och effektiva utan olägenheter. Flöden är av typen hur de boende rör sig, personalens och besökandes rörelser liksom mat- och avfallstransporter o. dyl.

Vård- och omsorgsboendet ska **samspela** med **sin omgivning**. I tidigt skede bör hänsyn tas till vilka värden boendet kan tillföra kommundelen för att boendet ska bli en naturlig del och samspela med omgivningen. Boendet ska inte uppfattas som en sluten vårdinstitution. Entrén ska vara inbjudande och mötesplatser i huset ska delas med omvärlden. Sådana mötesplatser ska placeras nära entrén så det är lätt för utomstående, till exempel föreningar, att nå lokalerna. Då kan mötesplatserna berika tillvaron för de boende samtidigt som lokalerna kan användas mer effektivt.

Nya gångvägar eller lekplatser i området etc. kan med fördel placeras i närheten. Lokaliseringen ska vara nära kollektivtrafik för att underlätta för anhöriga och personal.

En trygg miljö för personer med demensdiagnos är en miljö där det är lätt att orientera sig, där tillgängligheten är stor och ljudmiljön lugn. En miljö där dagen kan ges ett meningsfullt innehåll. En miljö där utemiljön stimulerar och inspirerar till aktivitet.

Allt detta tillsammans är bärande förutsättningar för både boendekvalité och effektivitet i driften av boendet.

Målgrupp

Projektet är ett Vård- och omsorgsboende avsett för personer med omfattande behov av omsorg, vård, service, rehabilitering och hälso- och sjukvårdsinsatser (enligt 5 kap 5§ Socialtjänstlagen). En större del av de boende kommer att ha en demensdiagnos vilket ställer höga krav på utformning, rumssamband, utblickar, materialval, inredning och färgsättning för att skapa största möjliga trygghet och självständighet för de boende. Många är rullstolsburna och en del i behov av rullator.

De boende är i första hand äldre än 65 år, men även yngre dementa kan förekomma, liksom personer med olika funktionsnedsättningar och sjukdomar kan förekomma. Boendet ska utformas så att det kan användas flexibelt utifrån de boendes behov.

Det ska finnas plats för parboende makar där en eller båda har vård- och omsorgsbehov. Det ska lösas genom att alla lägenheter där så är möjligt är förberedda i byggnadskonstruktionen för att när behov uppstår kunna kopplas

ihop parvis med en dörr. Dörrens placering ska möjliggöra god möblering i båda lägenheterna. När behoven inte längre finns ska öppningen lätt kunna sättas igen och lägenheterna utnyttjas som enrumslägenheter.

Lagrum

Verksamheten ska bedrivas och byggnaderna utformas så de uppfyller tillämplig lagstiftning och i övrigt utgår från föreskrifter, allmänna råd och rekommendationer. Den styrs av Socialtjänstlagen, Plan- och Bygglagen, Arbetsmiljölagen, Hälso- och sjukvårdslagen (HSL), Livsmedelslagen, Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd bl. a ¹, AFS 2009:2 ”Arbetsplatsens utformning”, Boverkets Byggregler (BBR), svensk standard SS 914221:2006, BOVEN², m fl.

Enligt lagstiftningen ska miljön utformas så den stödjer människor med orienteringsproblem och underlättar för personer med nedsatt syn och hörsel.

Inlåsnings av personer med demensdiagnos är reglerad i lagstiftning. En boende med demenssjukdom får inte låsas in mot sin vilja, oavsett sjukdomsbild. Lagstiftningen ställer krav på att de boende ska kunna röra sig fritt och säkert inom byggnaden och att personen kan nå en utemiljö.

Tillgänglighet i bostadsmiljö och arbetsmiljö

Byggnaden ska vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse eller orienteringsförmåga. Full tillgänglighet enligt BBR³ ska tillförsäkras i såväl bostadsmiljö som arbetsmiljö. För bostadsmiljön gäller att måtten anpassas efter mindre utomhusrullstol, d v s ”höjd nivå” enligt Svensk Standard⁴

Trösklar får inte förekomma. Golvlistor i korridorer får inte förekomma. Där de inte kan undvikas mellan rum ska de utformas så att det är lätt att ta sig över med rullator och rullstol. Höjdskillnaden ute/inne får aldrig vara mer än 15 mm, tröskeln inräknad. Dörrar med dörrstängare och andra tunga dörrar ska ha öppningsautomatik och de kompletteras med sensorer då de slår ut i gångstråk.

---

¹ Exempel finns samlade i ”Särskilt boende för äldre – arbetsmiljö” (2007) som kan hämtas på Arbetsmiljöverkets hemsida. Observera att kraven ställs för arbetssituationen och inte på den fysiska miljön.

² 3-e upplagan av BOV- Bygghälsa och Vårdhygien, sep 2016.

³ Boverkets byggregler

BYGGNADENS UTFORMNING

Kvalitéer i utformningen

Kvalitetskraven har sin utgångspunkt i de begränsade förmågor som är vanliga hos personer med demensdiagnos: svårigheter att orientera sig i rum och tid, försämrad hörsel och syn, nedsatt rörelseförmåga, känslighet för störande ljud, oförmåga att känna igen personer, depression mm. De har behov av en miljö som är lätt att tolka och förstå, behov av att känna frihet, att vandra och behov av social gemenskap. Rätt utformad kan miljön stödja det friska hos de boende, så att de kan fortsätta använda sin energi till positiv aktivitet och social gemenskap. Fel utformad skapar miljön oro och stress hos dementa och därav mindre självständighet och större behov av hjälp.

Utformningen ska underlätta för de boende att leva med sin sjukdom och handikapp så tillvaron kan kännas begriplig, hanterbar och meningsfull. Det innebär att **miljön ska vara tydlig och överblickbar** så att de boende känner att de har kontroll över situationen och upplever den trygghet de behöver för att kunna vara självständiga. Det ska vara lätt att hitta t ex från den egna lägenheten till kök och salong. Det ska vara **rikt med utblickar** som underlättar orienteringen. Därför får korridorer utan dagsljuskontakt eller utan intressanta utblickar inte förekomma.

Det ska vara en **lugn och trygg atmosfär**. Därför ska **planlösningen vara enkel och logisk med goda rumssamband**. Rummen ska ha tydlig rumsform. **Ljudmiljön** ska vara god, det gäller särskilt i de gemensamma rummen, såsom vid matplatsen och i salongen. Det är viktigt att **belysning, färgsättning samt inredning** samverkar för att underlätta orienteringen.

Byggnaden ska utformas på ett för de boende säkert sätt. Tekniken ska stödja de boende så de kan röra sig fritt inomhus och i utemiljön. Inne- och utemiljön ska utformas så den lockar boende till aktivitet. Därför ska **utemiljön** vara lätt att nå och utformas så att den stimulerar till och möjliggör vandringar.

Boendet ska vara en naturlig del av omgivningen. Entrén ska vara tydlig, välkomnande och inbjudande. Mötesplatser i huset ska kunna delas med kringboende, anhöriga och kanske övriga samhället. För att det ska vara möjligt ska mötesplatserna placeras nära entrén.

Lokaler och teknisk utrustning ska utformas på ett för verksamheten drifts- och resurseffektivt sätt. Det innebär att utformningen ska underlätta för personal att ha överblick över boendeenheten, underlätta för personalsamverkan mellan olika boendegrupper liksom underlätta för

nattbemanningen. Huset ska vara **tekniskt förberett för digitaliseringens möjligheter** till förändrat och effektivare arbetssätt.

Material och ytskikt ska vara långsiktigt hållbara.

Boendet ska i alla avseenden kännetecknas av hög kvalitet och erbjuda en trygg och stimulerande miljö med en varm och ombonad känsla som både möjliggör för såväl lugn och ro som rörelse och aktivitet.

Kvalitéer i utemiljön

Naturen stimulerar och betyder mycket för alla boende, både för dem som ser den inifrån genom utblickar och för dem som kan vara ute i den. Den ger en upplevelse av vilken årstid det är och vilken tid det är på dygnet. Utemiljön är prioriterad och ska vara omsorgsfullt planerad för målgruppen. Den ska vara tillgänglig så att de boende självständigt kan vandra och röra sig i utemiljön. Den ska utformas så den ger avkoppling och rehabilitering, skapar upplevelser och stimulerar till vandringar för de boende. Där ska finnas bänkar, träd och buskar, bärbuskar, grönsaker, blommor och gärna en vattenspegel.

Angöring för taxi samt tillgänglighetsanpassade parkeringsplatser ska finnas i direkt anslutning till huvudentrén. Övrig bil- och cykelparkering för besökare och personal placeras i närhet av entrén.

Färgsättning, materialval, inredning och belysning

Det är viktigt att belysning, inredning, materialval och färgsättning samverkar till en trivsamt, lugn miljö och fungerande helhet, där de tillsammans underlättar för de boendes orientering. Därför ska miljön utformas professionellt och i samarbete med beställaren och verksamhetens inredningsarkitekt.

Ytskikt, väggfärg och golv etc. ska kännetecknas av god kvalitet och tåla ytdesinfektion, punktdesinfektion, se "Byggegenskap och vårdhygien", Svensk Förening för Vårdhygien. Golv ska vara fogfria eller med svetsade fogar. Dörrstopp ska placeras på vägg.

Färgsättningen liksom arkitekturen ska stödja demenssjukas förutsättningar att kunna orientera sig och i övrigt bidra till en ombonad och varm miljö. Inga mörka färger ska användas.

Kontraster i golvets kulör eller blankhet etc får inte förekomma i miljöer för personer med demens. Därför ska golvbeläggningen i lägenheter och allmänna utrymmen ha enhetlig kulör. I boendegruppens gemensamma ytor ska parkettliknande matta läggas och i lägenheterna parkett med samma kulör och ljushet som i övrigt. I val av golvmaterial ska vårdhygien, städmetoder och

trivsel vägas in, liksom andra aspekter såsom underhåll, ljudstörning/ undvika slammer. Golvmaterial i alla utrymmen ska vara en del av en bra arbetsmiljö och vara ergonomiskt utformade. Matta/ halksäker klinker i hygienrum får ej vara svåra att rengöra. Viktigt att rätt städmetod kan användas i driftskedet.

Lokalerna ska utformas så att slitage minimeras på ett vackert och trevligt sätt. Det kan vara t ex i form av väl utformade påkörningsskydd i boendegruppens korridorer.

Belysningen spelar en viktig roll i boendemiljön och kan förtydliga vad som är viktigt i rummet. Den ska anpassas till hur rummet är tänkt att användas. Boende har behov av varierad belysning under dagen. Därför ska det vara möjligt att skifta från starkt allmänt ljus till mer platsorienterad belysning i gemensamma rum i boendeenheten, i boendes lägenheter och i allmänna utrymmen samt i personalrum.

Det är viktigt med mjuka kontraster i belysningen mellan olika rum, mellan kök och matrum och dag- och nattbelysning. Dimmer får gärna användas. Personalen ska kunna styra all belysning. Bländning och blänkreflexioner ska undvikas.

Invändig solavskärmning ska finnas i alla utrymmen där människor vistas, kombinerat med utvändigt avskärmning i solutsatta väderstreck. Härigenom erbjuds även insynsskydd om så önskas.

Ljudmiljön

Den akustiska miljön ska vara god och omsorg krävs i planering och projektering. Störande ljud ska inte kunna dominera ljudmiljön.

Särskild teknik behövs för att stödja dem med hörselproblem. Anläggning med hörslingor ska finnas i både små och stora gemensamma utrymmen.

Tekniska system och teknisk utrustning

De tekniska systemen ska vara långsiktigt hållbara samt miljö- och energieffektiva och utgå från miljöstyrningsrådets baskrav. De ska säkerställa gott inomhusklimat, värme och god ventilation. Reservaggregat för el ska finnas.

Planlösningens layout och brandcellsindelning/sprinkling ska samordnas redan i inledande skede. Syftet är att minimera hinder i form av tunga dörrar för att kunna skapa flexibel användning av t.ex. kommunikationsutrymmen. Där ska det vara möjligt att ordna med inbjudande sittplatser och annat.

Ett Vård- och omsorgsboende är mycket installationstätt. För att de boende ska få en visuellt lugn och harmonisk miljö i boendet krävs omsorgsfull

samordning av alla installationer och all utrustning, t ex reglage för öppningsbara dörrar, handledarstöd, eluttag, luckor, placering av nödvred och andra reglage. Brandlarm ska placeras och utformas så de inte utlöses av misstag.

Inomhustemperaturen ska inte understiga 23 grader i lägenheterna eller i övriga vistelsezoner för de boende. ”Folkhälsomyndighetens allmänna råd om temperatur inomhus” för känsliga grupper gäller för att undvika olägenhet med för höga rumstemperaturer. Även Arbetsmiljöverket har regler för temperatur inomhus som ska efterlevas.

För att få ett gott inomhusklimat ska temperaturen kunna regleras individuellt i varje lägenhet, i gemensamma och allmänna utrymmen samt i personalutrymmen. Eftersom äldre är känsliga för drag ska tilluftsdon placeras med omtanke så de inte begränsar möblering eller försämrar trivseln.

Ventilationen ska vara god i huset och dålig lukt får inte förekomma. Det gäller även i huvudentrén. Solavskärmning ska finnas inomhus både i lägenheter och i gemensamma utrymmen samt utomhus vid uteplatser och balkonger.

För att underlätta möbleringen i de små lägenheterna är golvvärme att föredra, eftersom rör och radiatorer inte ska inkräkta på varken möbleringsytor eller inkräkta på manöverytor för rullstol. Detsamma gäller även för gemensamma rum. Eluttag ska placeras medvetet för att inte vara i vägen för möbleringen.

Centralsugare ska finnas på boendet, bl. a ger det ett effektivare utnyttjande av ytor (undviker många städsåp). Det ska finnas eget munstycke till varje lägenhet, vårdhygieniskt perspektiv

IT-försörjningen ska ta höjd för framtiden. I boendes lägenheter, i gemensamma och allmänna utrymmen samt i utrymmen som används för personalens administration och övriga rum för personal ska det finnas ett fastighetsnät med fiber för internet, TV och telefoni som även är förberett för trådlöst nätverk med uttag i taket. Det fasta kablaget ska vara minst Cat 6. Till fastigheten ska även finnas en anslutningspunkt för bredband. Uppkopplingen ska vara stabil. Lösningen ska säkerställa såväl verksamhetens som varje boendes behov.

OBS!

Konkreta punkter under ”att tänka på” i nedanstående text, ska ej ses som fullständiga krav på de funktioner som ställs på respektive rum.

BOENDEENHETEN - DE GEMENSAMMA RUMMEN

Kvalitéer i Boendeenheten

Den egna lägenheten tillsammans med de gemensamma rummen kök, matrum och salong utgör en fullvärdig bostad för respektive hyresgäst. Omsorg om bostadskvalitet i rum och rumssamband är det primära. Helhetsmiljön ska stärka de boende så de kan bevara sin självständighet så länge som möjligt.

Det ska vara lätt att hitta från lägenheten till de gemensamma rummen. Boendeenheten ska vara lättöverskådlig. Miljön ska vara ljus och luftig med många utblickar. En god kontakt med utemiljön kan stimulera till aktivitet och rörelse samtidigt som utemiljön underlättar orienteringen i tid: vilken årstid det är och vilken tid på dagen det är. Forskning visar att naturen är både stimulerande och lugnande. Det ska vara lätt att ta sig ut, även för de boende högre upp i huset.

Stor vikt ska läggas på att de gemensamma utrymmena är trivsamma och uppmuntrar till samvaro och gemenskap. Mat och måltider är viktiga för livskvaliteten och ska utgöra ett tydligt och stimulerande inslag i det dagliga livet i boendet. Inomhusmiljön ska samspela med utemiljön.

Att lockas till rörelse och aktivitet av ljus och utblickar är en viktig kvalitet när man rör sig inom boendeenheten från den enskilda bostaden till de gemensamma delarna. Mörka, händelselösa korridorer som uppfattas som transportsträckor får inte förekomma. Mindre mötesplatser med ett par sittplatser ska planeras in.

Omsorg bör läggas på belysning. Många äldre har försämrad syn och är känsliga för motljus. Omsorg ska läggas på ljudmiljön, särskilt i matrummet.

Lokaler för personal ska samplaneras med övriga rum så att de tillsammans blir en funktionell helhet och tillförsäkrar en god arbetsmiljö. God överblick över boendeenheten och bra lokalsamband är en viktig förutsättning för att få en resurseffektiv personalbemanning och för de boendes trygghet.

Det ska finnas möjlighet för par att bo med varandra. Krav på bostaden t ex vad avser brandskydd ska uppfyllas oavsett användning (enskild bostad eller parboende).

Fönstren ska vara höga för att släppa in mycket ljus långt in, vilket är särskilt viktigt i de gemensamma rummen som ofta är djupa i äldreboenden. Fönstren ska ha låg fönsterbröstning för att de boende ska få markkontakt även om de sitter i rullstol eller ligger i sin säng, generellt högst 60cm. Fönstren ska placeras så de inte bländar eller ger onödiga reflexer.

Inga upphöjda trösklar mellan rum eller nivåskillnader mellan olika golvytskikt får förekomma. Dörr med dörrstängare ska förses med automatiska dörröppnare och sensorer.

Personalen ska i stor utsträckning kunna sköta administrativa och andra arbetsuppgifter i eller i direkt anslutning till de gemensamma utrymmena på boendeenheten.

Samband matsal och salong

I matsal och salong kan de boende delta i aktiviteter, gemenskap och gemensamma måltider i kontrast till den enskilda bostadens avskildhet.

Matsal och salong ska ligga i nära anslutning till varandra. Om matplats och salong ligger i direkt anslutning till varandra ska de kunna skiljas av, då det ska vara möjligt med olika aktiviteter i rummen samtidigt. I anslutning till dessa utrymmen ska finnas en stor gemensam uteplats eller balkong. Både inne- och utemiljö ska utformas på ett sådant sätt att de underlättar för personalens överblick.

Matsal och köksfunktion

Måltiderna har stor betydelse för äldres livskvalitet. De ska vara ett positivt avbrott i vardagen och bidra till glädje, gemenskap och känslan av meningsfullhet; det ska vara en höjdpunkt att se fram emot. Det är viktigt att helhetsmiljön vid matstunden är varm, trevlig och hemlik. Omsorg ska därför läggas vid ljudmiljön, belysning och inredning i matsalen.

Köket är boendeenhetens hjärta och ska antingen samordnas med matplatsen eller ligga intill. Matplatsen används för måltider men också för annan samvaro.

Matsalen ska vara tillräckligt stor och med plats för möblering med minst två matbord. Borden ska automatiskt kunna höjjusteras för att underlätta delaktighet och öka tillgängligheten för personer i rullstol. Därför ska det finnas flera lämpligt placerade eluttag i golv att ansluta till under borden,

placerade efter minst två möbleringsalternativ. Det ska även vara möjligt att sitta avskilt för att äta, men ändå så att personalens uppsyn underlättas. Hörslinganläggning inklusive talförstärkare ska finnas.

Dimensionerande för en enhet med nio boende är 13 sittplatser varav hälften med mått för komfortrullstol. Borden behöver vara minst en meter breda. Svängrum kring borden beräknas med mått för mindre utomhusrullstol (diameter 1500). Mellan två parallella bord krävs minst två meter.

Köksfunktion i boendeenheten

Oberoende om maten kommer från ett tillagningskök i huset eller från ett mottagningsrum med leverans från ett externt tillagningskök utrustas köket på boendeenheten på samma sätt: Köken på boendeenheterna utrustas för så kallad finishing. Begreppet är hämtat från restaurangvärlden och beskriver de avslutande momenten som görs på plats i en cateringverksamhet – som exempelvis Nobelfesten.

I bägge alternativen har personalen i köket på boendeenheten ansvar för färdiglagning av måltiden, beredning av sallader och tillbehör, bakning från fryst degämne, uppläggning och presentation för matgästen och i möjligaste mån aktivering av matgästen. Detta för att maximera upplevelsen kring måltiden genom doft, känsl, ljud och synintryck – den upplevda kvalitén. Köksfunktionen kan placeras i del av matsal med traditionell köksinredning eller i kök i direkt anslutning med öppenhet mot boendeenhetens matsal.

Eftersom viss tillagning och beredning sker på boendeenheten behöver personalen ha tillräckliga kunskaper i livsmedelshygien och arbeta efter rutiner som förebygger risker samt utföra egenkontroll.

Detta utförs i köken: Beredning och servering av frukost, lunch, mellanmål och middag. Förvaring av specerier, matsalsmejerier samt diversevaror för måltiderna på enheten. Diskning av matsalsgods, tallrikar, glas samt bestick.

Köket utrustas med en liten kombiugn för finishing och en snabbgående professionell diskmaskin med ångreducering samt spis och kyl- och. Ugnen är programstyrd och förprogrammerad för optimal tillagning av huvudkomponenten, så att personalen på boendet enbart behöver ställa in maten och aktivera angivet program för att maten ska få optimal tillagning för näringsinnehåll och konsistens. (Kombiugn, spis och diskmaskin skall ha funktion som medger montage utan kökskåpa av storhushållsmodell.)

Livsmedel hanteras på ren sida, använt köksgods och avfall, källsortering på oren sida. Hållare för handdesinfektion, flytande tvål och torkpapper. Kökets belysning ska vara varm.

(”BOVEN” – riktlinjer för hygien i särskilda boenden)

Att tänka på:

- Lägenheterna ska av hygienskäl inte ha direktingång till köket.
- Plats för matvagn. Förberett för eluttag.
- Hög- och sänkbar arbetsbänk/ köksö ska kunna användas för andra köksaktiviteter. Del av bänk ska vara anpassad för rullstolsburna.
- Diskmaskin i bekväm arbetshöjd och med genomtänkt placering. Möjlighet att skilja ren från smutsig disk på arbetsbänk.
- Utrymmen för källsortering av olika typer av avfall ska vara separat och placerat utanför köket i mindre soprum.
- Tvättställ^{x)} ska vara placerat lite avskilt i köket eller vid entrén till matsal/kök, för boendes och personalens händer.
- Väggskap i anslutning till tvättställ.
- Ett städskap med separat städutrustning för kök/ matsal.
- Tröskel till uteplats ska vara lätt att ta sig över med rullator och rullstol.

Salong

Det är viktigt att miljön är varm, trevlig och hemlik. Omsorg ska därför läggas vid ljudmiljön, belysning och inredning. Rummet ska vara ljust och trevligt med gärna med fönster mot flera väderstreck och alltid med intressant utblick och kontakt med utemiljön.

Hörslinganläggning inklusive talförstärkare ska finnas.

Aktivitets- och samtalsrum

Ett trevligt rum för flexibel användning t e x för samtal med anhöriga, intern planering eller aktiviteter för en mindre grupp boende. Rummet kan samplaneras för två boendeenheter. Det ska erbjuda en varm och ombonad atmosfär och ha sittplats för åtta personer, varav fyra i komfortrullstolar.

En större garderob för förvaring av material som spel, böcker mm ska ingå. Internetuppkoppling och en bra placerad tv-skärm för tv-tittande, skype-samtal med bl a anhörig, läkare eller för musik.

Uteplats och / eller balkong

Den gemensamma uteplatsen och/eller balkongen med utgång från salong eller matplats ska vara tillräckligt stor för att medge plats samtidigt för alla nio boende på enheten bl. a flera med komfortrullstolar samt för personal samtidigt. Här ska finnas sol, skugga och vindskydd samt utrymme för blomlådor eller motsvarande. Balkonger bör placeras så att de inte begränsar ljusinsläppet i gemensamma vistelseutrymmen i underliggande våningsplan. Det är en kvalitet att ha något intressant att titta på från varje uteplats/ balkong.

x). Alla tvättställ ska vara 450x600mm för att undvika spill på golv, utan bottenpropp och med

bräddavlopp. Engångsblandare. Vid tvättställ placeras alltid: tvål, desinfektionsmedel, pappershanddukar.

DEN EGNA LÄGENHETEN

Lägenheten ska ge en bostadskänsla och ha plats för den enskildes möbler. Samtidigt ska den rymma hjälpmedel och ha plats för personalens arbetsutrymme. Den ska kunna användas flexibelt över tid, dvs kunna bebos av personer med olika behov. Alla boende har eget kontrakt på sin bostad och ska kunna bo kvar i boendet oberoende vilket vårdbehov de får.

Lägenheten ska vara en fullvärdig bostad och därmed innehålla: hall, bostadsrum med plats för vila, plats för samvaro, matplats, en mindre köksenhet, hygienrum och förvaring. Delar av matlagning, måltider och samvaro är förlagda till de gemensamma rummen i boendeenheten.

För lägenheten gäller funktionsmått "höjd nivå" enligt Svensk Standard. Därtill kommer arbetsmiljökrav vad gäller arbetsutrymme för personal kring säng och i hygienrum. Det innebär en lägenhet på cirka 35m² exklusive lägenhetsförråd. Den ska kunna möbleras på ett par olika sätt.

Kvalitéer i den egna lägenheten

Genomblickbarhet och dagsljus underlättar för boende att orientera sig. Utblick mot en trädgård stimulerar. Fönsterbröstningen ska vara låg så boende som ligger i säng eller sitter i rullstol ser ut. En fransk dörr får ljuset att komma längre in i rummet. Omsorg bör ägnas åt utformning av rumssamband, inredning, belysning och färgsättning. Belysningen i lägenheten ska vara god. Golven i lägenheten ska ha samma ljushet och kulör.

En större hall, på bekostnad av rummet, kan vara motiverad om all förvaring får sin plats där tillsammans med köksfunktionen. På så sätt blir rummet fritt från fast inredning och får en bättre möblerbarhet.

Eluttag ska placeras medvetet för att inte vara i vägen för möbleringen i rummet. Elkontakt vid boendes säng skadas lätt då sängarna ofta ändras i höjdläge, uttagen bör därför vara infällda i vägg.

Hall

Här ska finnas kapphylla och garderobsförvaring. Hallens och entrédörrens mått ska medge sängtransport. Hallen är ofta avställningsplats för rullator och andra hjälpmedel. Ett låsbart medicinskåp med plats för pärm placeras i anslutning till en avlastningsyta, med fördel i hallen för att på natten ej störa den boende. Det ska integreras med övrig skåpinredning. Ett värdefackskåp ska ingå i inredningen.

Spisvakt, sprinkler och elskåp placeras dolt.

Att tänka på

- Bred entrédörr som är delad i en gångdörr (fritt mått min 840 mm) och ett smalt dörrblad att öppna vid sängtransport.
- Ringklocka (i rullstolshöjd) samt namnskylt, läsbar även för person sittande i rullstol.
- Förvaring enligt BBR för särskilt boende d v s 1200 fördelat på stång och backar, gärna i form av skjutdörrsgarderob. + kapphylla 400.
- Kapphylla ska vara reglerbar i höjd.
- Låsbart medicinskåp med plats för pärm
- Värdefackskåp
- Plats sittplats för skopåtagning samt punktbelysning i hall.
- Plats för spegel med uttag för belysning på sidan.
- Natljus/ledljus till toaletten.

Köksfunktion i egna lägenheten

Lägenheten ska ha en mindre köksfunktion med diskbänk, spisplatta, kylskåp samt plats för mikrovågsugn och skåp för mindre köksutrustning. Med en omsorgsfull utformning bidrar köksfunktionen till att skapa hemkänsla i lägenheten. Såväl el som vatten ska vid behov kunna stängas av. Det ska finnas timerfunktion för spisplatta och på micro.

Att tänka på

- Kylskåp i höjd anpassad för såväl rullstolsburna som stående.
- Utrymme för rullstol under diskbänk.
- Tydliga och greppvänliga handtag och reglage.
- Timerfunktion på spisplatta och micro.
- Låsbart medicinskåp, med höjd för pärm.

Bostadsrum

Bostadsrummet ska ha god möblerbarhet och bra dagsljusbelysning.

God möblerbarhet innebär att det ska finnas två alternativa sängplaceringar. Sängen ska kunna placeras fritt ut från vägg med utrymme för personal och hjälpmedel på två sidor. Skenor för taklift planeras efter denna möblering. Det ska vid parboende finnas utrymme att placera två sängar bredvid varandra med erforderliga ytor runt om. Rummet ska medge plats för en liten sittgrupp alternativt matplats, byrå och bokhylla.

Fönstren ska ha en låg bröstningshöjd, så att sängliggande kan se ut, alternativt fransk dörr. Utblicken är väsentlig och ska innehålla något som är intressant att betrakta. Burspråk eller fönster över hörn ger vidare blickfält. En fransk dörr ger bra utblick och en känsla av att kunna öppna upp. Det ska lätt

gå att vädra säkert med t ex ett litet vädringsfönster. Fönstren ska ha en rejäl fönsterbänk som kan rymma krukväxter.

Det är eftersträvansvärt att hålla rummet fritt från garderober och andra fasta installationer som försvårar möbleringen. Larm, medicinskåp och övrigt som inte hör en vanlig bostad till hänvisas till hallen. Om pentry placeras i rummet ska det utformas med omsorg för att bli ett tillskott till hemkänslan. Eluttag i lägenheterna ska vara infällda, särskilt viktigt vid sängplaceringarna då sängen ofta höjs och sänks.

Att tänka på

- Ljusinsläpp som kan avskärmas individuellt efter önskemål.
- Utvändig solavskärmning i solutsatta väderstreck.
- Förberett för taklyft i tak genom infällda skenor i tak.
- Allmänljus som går att variera, uttag för punktbelysning samt funktionell belysning för personal nattetid vid/ i medicinskåpet.
- Ledljus nattetid till toaletten.
- Uttag för data-, tele- och tv-teknik. Fiber/fastighetsnät.
- Larm vid fall på golv, inställbart och avställbart

Hygienrum

Utformningen av hygienrummet ska stödja de boendes självständighet, så de klarar sin hygien helt eller delvis på egen hand så länge som möjligt. Tvättställ och toalettstolen ska lätt kunna ställas in i rätt höjd för respektive boende. Det ska finnas gott om stödhandtag och greppvänliga handtag och reglage i rummet som stöd för de boende.

Arbetsmiljöverkets krav på hygienutrymmen ska uppfyllas bl. a med avseende på utrymme kring toalettstol, vid tvättställ och dusch. Utformning och storlek ska medge att rullstol, duschstol eller motsvarande med lätthet kan manövreras.

Det är mycket viktigt att dörren till hygienrummet är lätt att manövrera för de boende. Hygienrummet kan nås från rummet under förutsättning att en rotationsdörr används mellan hygienrum och rum. En fördel med den placeringen är att det ökar möblerbarheten i rummet och att användningen av rummet blir friare, eftersom köksskåp och förvaring då placeras i hallen.

Om dörren är svår att hantera för de boende kan den bli stående öppen. Skjutdörrar är ofta för tunga att hantera för boende. Insyn från gemensamma utrymmen ska inte vara möjlig när hygienrumsdörr lämnats öppen.

Hygienrummet ska ha ett par grader förhöjd rumstemperatur och ska ha golvvärme.

Tvättställ och toalettstol ska vara höj och sänkbara och lätt kunna manövreras och justeras när ny boende flyttar in. (Toalettstolen ska kunna ha en höjd på minst 46-48cm). Stolen ska kontrastera mot bakomliggande vägg. Toastolen ska av hygienskäl vara vägghängd.

I hygienrummet ska finnas en tvättmaskin för personlig tvätt. En kombination för tvätt/tork alternativt tvättmaskin med högt varvtal och vara placerad på förhöjd sockel.

Att tänka på:

- Toastolen ska vara vägghängd, reglerbar i höjd och ha reglerbara armstöd i höjd.
- Stödhandtag vid dusch och tvättställ.
- Förvaring av hygienartiklar, eluttag för rakapparat, hårfön, toalettpapper mm som kan nå från rullstol. Krokare för handdukar.
- Förvaring av inkontinensartiklar mm i högskåp minst 40x40 cm eller motsvarande.
- Papperskorg och utrymme för tvättkorg.
- Spegel med belysning för sittande och stående. Den ska vara möjlig att ta bort vid behov.
- Samtliga skåp ska vara vägghängda eller inbyggda på sådant sätt att städning av golvytan blir enkel. Samtliga skåp ska vara låsbara.
- Dusch med duschslang. Placera duschreglage så den är nära och lätt att nå för personalen. Duschstol/ plats för duschstol.
- Mjuk, låg gummitröskel (eftersom även låg gummitröskel utgör hinder för en rullatoranvändare som har svårt att lyfta fötterna)
- Dörr till hygienrum ska ha ett minsta fritt mått på 840 mm och ska vara lätt att öppna och stänga för rullatorstödd person och person i rullstol.
- Golvmaterial ska vara halksäkert och sluta upp mot vägg eller dylikt. Golvet ska samtidigt vara städvänligt.
- Kakel ska vara matt.
- Handdukstork El/ vatten. Vägghängd torkställning.
- Förvaring av artiklar för personal vid tvättställ: handskar, handsprit etc.
- Förvaring av tvättmedel och rengöringsmedel i låsbart skåp

ÖVRIGA UTRYMMEN I BOENDEENHETEN

Arbetsstation

Löpande dokumentation sker inne på varje boendeenhet. Det ska gå att låsa om arbetsplatsen/pulpeten.

Dokumentationsrum

Ett dokumentationsrum för omvårdnadsdokumentation i var boendeenhet med två dataarbetsplatser och med hyllor för förvaring av kontorsmaterial. Rummet ska ha fönster mot matrum/ salong.

Förråd

Ett förråd i varje boendeenhet för förvaring av förbrukningsartiklar, inkontinensartiklar, linne, dynor och rena skyddskläder och stövlar centralt placerat. Det ska finnas viss plats för liftar, rullstolar dvs bred golvyta. Det ska vara effektivt utnyttjat och fyllt med 45cm djupa hyllplan. Väggsåp.

Sköljrum

Ett sköljrum för varje boendeenhet. Ett mindre rum dit förorenat material kan tas för att rengöras och där rena kärl kan förvaras. Rummet ska placeras på ett sådant sätt att köket inte passeras och utformas så att rent gods går att skilja från smutsigt.

Att tänka på:

- Spoldesinfektor i samtliga sköljrum.
- Arbetsbänk med en smutsig och en ren sida. Avskild från spoldesinfektorn.
- Arbetsbänk ska vara i rostfritt stål.
- Alla ytor ska tåla rengöring med ytdesinfektion.
- Hyllor och väggsåp
- Tvättställ med vägghängd tvål, desinfektion, pappershanddukar etc.
- Vägghängd papperskorg.
- Följ rekommendationer av Svensk förening för vårdhygien "Byggegenskap och vårdhygien".

Sänglinne och handdukar skickas för tvätt i säckar. Uppsamling av tvätten kan med fördel placeras i sköljrummet, dvs plats för säckställning här.

Städtrum

Ett städutrymme i var boendeenheten med vatten, utslagsvask samt plats för städvagn och utrustning. Utrymmet kan med fördel inrymmas i extra stort sköljrum. Centraldammsugarslangar ska förvaras lätt åtkomliga.

Att tänka på:

- Plats för städvagn.
- Hyllor i oorganiska material som tål ytdesinfektion. Väggskåp.
- Hyllor för diverse, bl. a personalens gummistövlar, som används när de hjälper boende då de duschar.
- Krokare för skyddskläder.
- Tvättställ x).

Soprum i boenheten

Ett mindre soprum för blöjsopor och källsortering centralt placerat i boendeenheten.

Hyllor i oorganiska material som tål ytdesinfektion.

Personal wc

En personaltoalett på varje boendeenhet. En toalett per våningsplan ska vara Rwc.

x). Alla tvättställ ska vara 450x600mm för att undvika spill på golv, utan bottenpropp och bräddavlopp. Engångsblandare. Vid tvättställ placeras alltid: tvål, desinfektionsmedel, pappershanddukar.

DE GEMENSAMMA DELARNA I HUSET

Kvalitéer i de gemensamma delarna i huset

Entrén till boendet ska vara välkomnande och tydlig. Det ska vara lätt att förstå hur man ska röra sig i byggnaden, lätt att hitta, dvs planlösningen ska vara enkel och logisk. Det får gärna vara ljust och luftigt med möjligheter till utblickar och inblickar, för att få en vandring som är rik på upplevelser när man rör sig i huset. Det ska vara en god tillgänglighet för personer med olika typer av funktionsnedsättningar.

Lokaler i den gemensamma delen av huset ska utformas så de kan nyttjas även av utomstående, för att få ett effektivt lokalutnyttjande. Dessa lokaler ska enkelt kunna nås från huvudentrén.

På huset ska finnas en väl utformad belyst fasadskylt och invändigt väl utformade och bra placerade orienteringsskyltar.

Huvudentré

Huvudentrén ska vara tydlig och välkomnande, ljus och luftig. Entrén ger det första intrycket av boendet och ska därför vara omsorgsfullt utformad både utom- och inomhus. Den ska utformas som en trevlig mötesplats, en lounge eller kanske som ett bibliotek, där boende kan sitta och titta i tidningar. Här ska finnas sköna sittplatser som inbjuder till boendes och besökares möten. Vackra utblickar mot omgivningens rabatter och planteringar, konstverk och/eller vattenspegel kan bidra till att det blir en trivsamt plats. Några sittplatser både in och utvändigt ska ha uppsikt mot angöring för taxi och färdtjänst. En väl placerad informationstavla/ display med aktuell information.

I anslutning till entrén ska finnas ett mindre kapprum och två gästtoaletter, varav en RWC. I kapprummet ska finnas 5 låsbara skåp för förvaring av kläder samt kapphyllor, varav en lägre kapphylla anpassad för person i rullstol. Beroende på om matsalen ska vara öppen för utomstående kan kapprummet behöva vara större. Här ska även finnas ett antal postboxar.

Att tänka på:

- Två toaletter, varav minst en RWC. De ska vara anpassade för äldre med god belysning, kontrast i färgsättningen, tydliga stödhandtag och reglage.
- Orienteringsskyltar
- Postboxar

Samlingsrum / aktivitetsrum

Ett trevligt stort, öppet, gärna högt rum med dagsljus och omsorg i utformning och materialval. Rummet ska användas för aktiviteter för de boende, men också kunna hyras av externa gäster t ex föreningar. Lokalen ska kunna användas flexibelt dels för större evenemang med sång och framträdanden och dels aktiviteter för en mindre grupp om 8-10 personer för t ex högläsning. Den ska ha god akustik för båda. Det ska finnas komplett hörslinga och talförstärkare. Om rummet är avlångt ska det vid behov kunna delas med vikhvägg eller motsvarande i två nästan likvärdiga rum. Lokalen får gärna kunna expandera in i serveringen.

Lokalen ska dimensioneras för ca 120 sittande personer (biosittning). Rummets möblering ska kunna varieras och det ska kunna mörkläggas för bio.

Att tänka på:

- hörslinga och talförstärkare
- Förvaringsskåp

Mindre kök i anslutning till samlingslokalen

Om tillagningskök finns i boendet är samlingslokalens kök mindre och används vid uthyrning och t ex födelsedagskalas eller fika av de som hyr. Då ska rummet innehålla en snabbdiskmaskin, häll, skåp för porslin, kylskåp, våtbänk och arbetsytor.

Om huset har ett mottagningsrum för matleveranser kan köket i anslutning till serveringen användas vid uthyrning.

Möbelförråd till samlingslokalen

I direkt anslutning till samlingslokalen ska finnas ett mindre möbelförråd för stolar och bord för samlingslokalens olika möbleringsalternativ. Förvaringsskåp här eller i samlingslokalen.

Servering

Boendet ska ha en mindre servering för ungefär 25 personer sittande. Serveringen ska inbjuda till möten och samtal och vara en destination för de som bor i boendet. Serveringen ska samordnas med boendets samlingsrum, mötesplatsen i huvudentrén och boendets val av kökslösning för att se hur funktionerna kan samnyttjas på ett trevligt sätt. Syftet med serveringen är att vara en mötesplats för de boende, anhöriga, besökande och för eventuella andra verksamheter som nyttjar lokalerna.

Serveringen ska anpassas för personer med rullstol. Borden behöver vara minst en meter breda och svängrum kring borden beräknas med mått för

mindre utomhusrullstol (diameter 1500). Mellan två parallella bord krävs minst två meter.

Om tillagningskök ska finnas i huset bör serveringen kunna få mat/fika från det köket.

I de fall huset istället tar emot nästan klar huvudkomponent ska det finnas ett "mottagningsrum för matleverans från externt tillagningskök" centralt placerat i huset. Då kan serveringen använda det kök som ska ingå i Samlingssalen. Köket i samlingssalen / serveringen bör då motsvara köken på boendeenheterna.

Omklädningsrum för kökspersonal vid husets tillagningskök

Vid tillagningskök i huset ska kökspersonalen ha eget separat omklädningsrum i direkt anslutning till köket med skåp för personalens kläder. En toalett och dusch ska finnas och egen tvättmaskin för kökspersonal.

Rum för friskvård

Rummet ska användas för träning och utrustas med träningsredskap för äldre. Det ska ha dagsljus och vara trevligt utformat.

Rummet ska användas både för enskild träning och gruppträning för boende och eventuellt också för kringboende äldre beroende på boendets läge och omgivning. Vid gruppträning för kringboende kan behov finnas av en eller två mindre omklädningsrum med RWC samt duschmöjlighet.

Rummet ska kunna användas för utprovning av hjälpmedel och hjälpmedelsträning.

Att tänka på

- Förråd alternativt skåp för träningsredskap i direkt anslutning.
- Hörslina och talförstärkare.
- Plats för handskar, förkläden, handsprit etc.
- Tvättställ.

Rum för hårvård och tandläkare

Ett rum för hårvård för både boende och externa gäster. En del av rummet kan användas för en mindre hårvårdsverksamhet med utformning och utrustning för att uppfylla krav på frisör-/hårvårdsverksamhet. Det ska inredas med speglar och stättställ, samt utslagsvask utformad för hårtvätt.

Rummet ska kunna samnyttjas av tandläkare. Lokalen ska uppfylla de krav på hygien som ställs även på denna typ av verksamhet.

Övningslokal för förflyttningsteknik

En övningslokal för att kunna träna förflyttningsteknik mm med personalen för att på så sätt minska och förebygga arbetsmiljöskador. Ett rum med plats för en säng, en grupp personal och rörelseutrymme för personalen som övar och för hjälpmedel på två sidor av sängen. Rummet behövs då och då varför rummet kan samnyttjas med andra behov.

Gemensam större tvättstuga i huset

En tvättstuga för tvätt av täcken, kuddar, personalkläder och annat som ej tvättas och torkas i den enskildes tvättmaskin. Annan gemensam tvätt (stolsöverdrag, gardiner mm) kommer också att ske här. Handdukar och sänglinne skickas på tvätt.

Utrymmet ska planeras på ett sådant sätt att det går att skilja smutsig respektive ren tvätt. Utformningen ska utgå från en god arbetsmiljö där t e x tvättmaskiner ska placeras i ergonomiskt riktig höjd. Hyllor i oorganiska material som tål ytdesinfektion.

Att tänka på

- Tvättmaskiner (90 grader) med hygienprogram och automatisk tvättmedelsdosering.
- Torkskåp.
- Torktumlare.
- Plats för smutstvätt i rullkorgar för ren respektive smutsig tvätt.
- Tvättbänk med vask och duschslang för avspolning av smutsig tvätt.
- Arbetsbänk. Separata ytor för oren och ren tvätthantering.
- Plats för sopsäck.
- Strykbräda.
- Tvättställ med decinfektion etc.

RUM FÖR ADMINISTRATION

Administrativa lokaler och expeditioner kan gärna ligga samlat. Behovet av administrativa lokaler dimensioneras och anpassas efter verksamhetens behov, de arbetsplatser som behövs beskrivs nedan. Utformningen kan vara aktivitetsbaserade rum. Besökares ytterkläder föreslås kunna förvaras i låsbara skåp i kapprummet vid entrén.

Verksamhetschef

Ett rum som är avsett för administrativt arbete med utrymme för ett skrivbord och med sittplatser för fyra besökare/ alternativt kan samtalsrummet nedan användas för mindre möte, förutsatt att det är i omedelbar närhet.

Att tänka på

- Dokumentskåp (krav på golvkonstruktion).

Bemanningsassistent

En kontorsarbetsplats för bemanningsassistenten som har många telefonsamtal och behöver kunna ringa utan att störa övrig administrativ personal.

Samordnare

Ett rum för administrativt arbete med två kontorsarbetsplatser för samordnarna.

Paramedicinare

Ett rum för administrativt arbete för fysioterapeut/sjukgymnast och arbetsterapeut med två kontorsarbetsplatser samt bokhylla. Rummet kan eventuellt samnyttjas med flera kontorsarbetsplatser.

Att tänka på

- Rummet ska ha ett tvättställ.

Sjuksköterskor och Läkare

Ett rum för administrativt arbete med två arbetsplatser i nära anslutning till läkemedelsrum. Sekretessamtal ska kunna föras här. Skåp/hyllor för förvaring av kontorsmaterial.

Att tänka på

- Dokumentskåp (golvkonstruktion).

Läkemedelsrum

Ett större läkemedelsrum med arbetsbänkar som löper utefter två motstående väggar och som har god belysning. Här sker dosettdelning. Plats på hyllplan för medicindelningsbackar a`25cm/ boende. Behov av rena och sterila ytor för bl. a droppblandning. Vissa medicinska förbrukningsmaterial ska förvaras här. Förvaringsutrymmet ska ge sjuksköterskan en god överblick. Rummet ska vara låsbart och av säkerhetsskäl beläget inne i fastigheten utan fönster. Behov av rum för desinfektion av material dvs desinfektor, helst i ett separat rum alternativt ska läkemedelsrummet vara stort nog för att den ska stå här separat och avskilt.

Att tänka på

- God ventilation.
- Rummet skall vara utrustat med arbetsbänk med låsbara skåp ovanför.
- Kylskåp i högskåp. Särskilt låsbart litet medicinskåp för narkotiska preparat.
- Diskbänk med vatten och avlopp.
- Hyllor. Utrymme för pedalhink.
- Utrymme för tom läkemedelsvagn.
- Tvättställ med väggfast tvällösning och desinfektion, pappershanddukar, hållare för engångshandskar.
- Utrymme för infusionsställning.

- Plats för bärbar dator, litteratur, dokumentationsarbete.
- Diskdesinfektor helst i ett separat rum intill sjuksköterskeexpeditionen. I detta rum även kylskåp.

Vaktmästare

En kontorsarbetsplats för Vaktmästare.

Mötesrum/ samtalsrum/ rondrum

Ett rum för samtal, möten och rond med bord och 10 sittplatser, varav några rullstolar. Det ska vara utrustat med bildskärm och whiteboard. Rummet ska även kunna användas för "Vård på distans" med videoteknik mm.

Skrivare och kopiator

Skrivare och kopiator placeras i anslutning till verksamhetschefen, övrig administration och placerat så det kan samnyttjas även av övriga i huset för utskrift av sekretesshandlingar.

Att tänka på

- Förvaring av papper.
- Liten avlastningsyta.

Förråd för medicintekniska produkter

Förråd med hyllor för förvaring av medicintekniska produkter. Förvaring av kompresser mm kan samordnas här eller i "just in time"- skåp i enheternas sköljrum.

Centralt hjälpmedelsförråd för paramedicinare och personal

Förvaringsrum för tekniska hjälpmedel såsom rullstolar, gånghjälpmedel, extra liftar, larmmattor etc. Eluttag för laddning. Plats för rullstolspump. Rengöring av hjälpmedel ska kunna utföras här, vilket innebär tvättställ. Utrymmet ska vara tillräckligt för att skilja rena och smutsiga hjälpmedel åt. Högskåp och många hyllplan djup 450mm. Fönsterlöst.

Att tänka på

- Utrustning för laddning
-

PERSONALUTRYMMEN

Pausrum

Ett trevligt pausrum som är avsett för all personal i huset, dimensionerat för 12 personer samtidigt vid matbord. Rummet ska ha en köksutrustning med

kylskåp, flera micro apparater, häll, diskmaskin, diskho och skåp för porslin. Det ska också finnas plats för kaffemaskin och vattenkokare, båda med timerfunktion. Rummet ska vara trevligt möblerat med matbord och 12 stolar samt soffor så personal kan lägga sig ner och vila på natten.

Att tänka på

- Köksutrustning för att förvara, värma och äta medhavd mat.
- Förberett för kaffemaskin.

Omklädningsrum

Omklädningsrum med plats för minst 85 skåp totalt, uppdelat på ett rum för kvinnor (80 skåp) och ett för män (5 skåp). Rummen ska vara ordentligt dimensionerade och det är mycket viktigt att de inte är för trånga. Omklädningsrummen kan ligga samlat och behöver inte ha dagsljus. Det ska även finnas plats för vikariers och praktikanter kläder med minst 2m kapphylla med krokar och bänk i det stora rummet.

Växling från privata till arbetskläder ska följa hygienkrav. Klädsåpen ska vara avdelade för rena och smutsiga kläder. Klädsåpen ska låsas med hänglås, ej låskolv. Där ska finnas plats för vinterkläder och skor. Wc med dusch i lämplig omfattning i varje omklädningsrum.

Om klädkammaren inte ligger i direkt anslutning till omklädningsrummen ska det finnas skåp för rena arbetskläder. Ett ställ för smutsvätsäck ska finnas på lämplig plats i rummen.

I varje omklädningsrum ska det finnas ett ställ för smutsvätsäck.

Att tänka på

- Minst ett wc och en dusch ska kunna användas av rullstolsburen, oavsett om denne är kvinna eller man.
- Plats för ställ för smutsvätsäck

Klädkammare för rena arbetskläder

En klädkammare för rena arbetskläder med öppna hyllor, placerat i direkt anslutning till tvättstugan och om möjligt även till omklädningsrummen.

Vilrum

Ett rum med liggplats för personalens tillfälliga vila. Det ska finnas ett wc i nära anslutning.

ÖVRIGA UTRYMMEN I HUSET

Städcentral

Ett centralt städtrum med städutrustning för gemensamma ytor som entréer, trapphus och rum i de gemensamma delarna samt förråd för hela husets städprodukter.

Gemensamma ytor städas med centraldammsugare. Städskåp i var lägenhet alternativt eget munstycke i var lägenhet till centraldammsugaren.

Att tänka på

- Plats för städvagn.
- Plats för större städmaskin.
- Eluttag för laddning.
- Förvaring av städprodukter.
- Tappställe med slang, utslagsvask.
- Golvbrunn
- Tvättmaskin (90 grader) och torktumlare för moppar.
- Tvättställ.
- Ventilation

Varumottagningar

Varumottagningarna ska vara väl separerade från huvudentrén. För att få smidiga flöden i huset behöver flödena studeras i tidiga skeden.

Varumottagning för leveranser av livsmedel

Varumottagning för leveranser av livsmedel samplaneras nära tillagningskök/mottagningsrum.

Varumottagning för leveranser av förbrukningsvaror

Varumottagning för leveranser av förbrukningsvaror typ blöjor, ren tvätt etc samt hämtning av tvätt. Varumottagningarna ska planeras nära rum för sop- och källsortering för att samla leveranstrafiken.

Varumottagning av ren tvätt

Varumottagning för leveranser av ren tvätt.

Rum för hämtning av smutstvätt

Ett mindre utrymme behövs för insamling av smutstvätt för vidare transporter. Transporten får ej passera storköket.

Soprum

Ett rum för uppsamling av våta sopor från boendeenheterna.

Bakteriehämmande funktion/kyla i rummet. Soprum i äldreboende där stora

mängder blöjor förekommer kan behöva kylas för att minska dålig lukt och flugor.

Rummet ska vara spolbart och ha god ventilation. Rummet placeras med intern förbindelse och nära angöring för hämtning.

Soprum med källsortering

Ett utrymme för källsorterad återvinning. Rummet placeras med intern förbindelse och i anslutning till det kylda soprummet samt nära angöring för hämtning. Rummet ska vara spolbart dvs med vattenutkast.

Antal fraktioner enligt kommunens avfallsföreskrifter.

Lägenhetsförråd

Varje lägenhet ska ha ett lägenhetsförråd för att uppfylla kriteriet på en fullvärdig bostad. Det ska vara minst 1 kvm per person och vara tillgängligt.

Reservaggregat

För att byggnadens ska kunna upprätthålla alla sina funktioner vid en nödsituation behövs ett reservaggregat. Utrustningen ska säkerställa avbrottsfri kraft vid elavbrott, dvs den ska ha automatstartsfunktion med automatisk start vid strömavbrott. Den ska driva nödbelysning, hiss, värme och ventilation, vatten samt tekniska system såsom t ex brandlarm, trygghetslarm och passersystem.

UTEMILJÖ

Kvalitéer i utemiljön

Utemiljön ska vara omsorgsfullt planerad för målgruppen, den ska vara tillgänglig, trygg och säker så att de boende självständigt kan vandra och röra sig i utemiljön. Den ska utformas så den ger avkoppling och rehabilitering, skapar upplevelser och stimulerar till vandringar och annan aktivitet.

Naturen stimulerar. Det ska vara lätt att ta sig ut till trädgården även för de som bor högre upp i huset. Det ska finnas uteplatser eller balkonger för var boendegrupp, stor tillräckligt för hela boendegruppen inklusive personal. Det ska finnas många sittplatser både i soliga lägen och i skugga. Det ska vara rikt med träd och buskar, bärbuskar, grönsaker, blommor som kan stimulera sinnen och minnen, locka fåglar och fjärilar.

Det ska finnas en gård som är trygg och tillgänglig för boende.

Trädgården

Väl avgränsade gårdar kan göra det möjligt för alla boende att på eget initiativ vistas utomhus. Gården ska placeras så att den enkelt kan nås från samtliga boendeenheter. Placering och utformning ska medge för personal att kunna ha god överblick. Placering av gården ska möjliggöra användning även under varma sommandagar med flera uteplatser att välja.

Trädgårdsmiljön med vistelse och vandring i grönska, under bladverk, i sol och skugga har en läkande verkan. Gården ska erbjuda rik växtlighet, väl planerad för att bjuda på blommor, frukt, dofter och färgskiftningar att följa genom årstiderna. Här ska finnas möjlighet till odling.

Här ska finnas gångslingor som gör det intressant att röra sig, både för de med rörelsebehov och för de som behöver lockas till rörelse. En bro med räcken att greppa på båda sidor över vatten kan locka och samtidigt ge bra gångträning. Gärna finnas några enklare redskap som för ett utegym för äldre.

Gångytorna ska utföras så boende lätt kan röra sig med rullstol eller rullator, utan löst grus. breda nog för ett möte med rullstol/rullator. Ett mjukt alternativ till plattor och asfalt är s k ”ecoyma”, en fast sandyta som fungerar bra för rullatorer och rullstolar.

Det ska finnas minst en flaggstång, fundament för midsommarstång och julgran inklusive elanslutning.

Att tänka på:

- Sittbänkar och bord
- Konstverk/skulptur.
- Vatten eller vattenspegel.
- Sol, skugga och vindskydd – man ska kunna välja.
- Odling i förhöjda lådor.
- Växthus är en kvalité, det blir en målpunkt och utflyktsplats.
- Vattenutkastare för bevattningsmöjligheter.
- Förrådsutrymme för trädgårdsredskap och vilstolar.

Omgivning

Entréen till boendet ska utformas väl med rabatter, planteringar, konstverk och/eller vattenspegel och sittplatser så det blir en trivsamt plats som inbjuder till besökarens och boendes möten. Varumottagningarna ska vara väl separerade från huvudentrén.

Trädgården kring huset ska anpassas till omgivningens miljö på ett vackert sätt, ansluta till befintliga gångstråk ut i parkmiljö om den finns med plana släta gångtytor etc. En gångslinga bred nog för möte med rullatorer och rullstolar, med sittplatser och andra händelser på vägen ska ordnas runt boendet.

Ut miljön ska skapa möjlighet att ta del av och delta i den offentliga miljön.

Att tänka på:

- Sittbänkar.
- Flaggstång.
- Sol, skugga och vindskydd – man ska kunna välja.

Parkering

Angöring för taxi samt tillgänglighetsanpassade parkeringsplatser för rullstolsburna gäster ska finnas i direkt anslutning till huvudentrén.

Övrig bil- och cykelparkering för besökare och personal placeras i nära anslutning till Vård- och omsorgsboendet. Cykelparkering under tak. Antalet parkeringsplatser ska utredas i projekteringskedet.

ÖVRIGT

Lås och larm i huset

Ny teknik för Vård- och omsorgsboenden i form av olika lås och larm utvecklas snabbt. De skapar nya möjligheter för både boende och personal. Boende ska utifrån sitt tillstånd kunna vandra runt i boendet och i utemiljön. Den nya trygghetsskapande tekniken skapar möjligheter till ökad aktivitet, delaktighet och integritet. För verksamheten innebär ny teknik möjlighet att utveckla sina arbetsmetoder, vilket gynnar både boende och personal.

All trygghetsskapande teknik som införs på Vård- och omsorgsboendet ska vara utformad utifrån verksamhetens behov.

Trygghetsskapande teknik för de boende:

- Ska göra det möjligt att tillkalla personal både inifrån boendet och från närliggande utemiljö.
- Ska kunna anpassas efter individuella behov t ex individanpassade larmknappar och rörelsesensorer.
- Ska ge både passiva och aktiva larmmöjligheter. Aktiv larm är när en boende larmar personal för att få hjälp från personal, passiv larmning är när en boende inte gör en aktiv larmning utan att larmet istället aktiveras genom t ex en rörelse.

Trygghetsskapande teknik för personal

- Bärbara larmmottagare, i så stort antal som verksamheten behöver.
- Möjlighet att ta emot både aktiva och passiva larm, oavsett var i fastigheten eller i den närliggande miljön t ex i trädgården, personalen befinner sig
- Ska visa vem som varnar, varifrån larmet kommer och vilken typ av larm det är.
- Ska ha funktioner för att larma vidare till fler kollegor för assistans, t ex vid behov av dubbelbemanning.

Dörr till boendegrupp

- Ska vara möjlig för verksamheten att enkelt och direkt kunna ställa i tre olika lägen; uppställd och olåst, stängd och olåst eller stängd och låst.
- Ska stängas automatiskt vid brandlarm
- Ska inte utlösa något generellt larm ifall någon öppnar dörren.
- Ska ha tyst stängning för att inte i onödan störa eller oroa de boende.

Enhetens datakommunikation

- ska stötta och samordna, så att fler viktiga funktioner kan signalera till en och samma bärbara larmmottagare. Exempel på sådana funktioner är den trygghetsskapande tekniken, brandlarm, lås/passager och porttelefonsystem.

Larm ska gå till personal vid fallolyckor

Bilaga 1- ALTERNATIVA PLACERINGAR AV TILLAGNINGSKÖK

Måltidshållning med ”finishing” i boendeenheternas kök

Lokalerna anpassas något olika i de två alternativ som föreslås nedan där båda alternativen innebär att så stor del som möjligt av tillagning av lunch och middagsmåltiderna sker så nära matgästen som möjligt. Detta för att maximera den upplevda kvalitén.

Köken på boendeenheterna utrustas för så kallad ”finishing”. Begreppet är hämtat från restaurangvärlden och beskriver de avslutande momenten som görs på plats i en cateringverksamhet – som exempelvis Nobelfesten.

I båda alternativen har personalen i köket på boendeenheten ansvar för färdiglagning av måltiden, beredning av sallader och tillbehör, bakning från fryst degämne, uppläggning och presentation för matgästen och i möjligaste mån aktivering av matgästen. Detta för att maximera upplevelsen kring måltiden genom doft, känsel, ljud och synintryck – den upplevda kvalitén.

Skillnaden mellan alternativen är att i det ena fallet produceras maten i ett tillagningskök ”i huset” och i det andra fallet i ett externt tillagningskök som levererar kyld mat till boendet. I bägge fallen sker färdiglagning av måltiden på boendeenheten. Personalen behöver därför tillräckliga kunskaper i livsmedelshygien och arbeta efter rutiner som förebygger risker samt utföra egenkontroll.

De två alternativen

Boendet har eget tillagningskök

I tillagningsköket lagas, kyls och paketeras huvudkomponent för finishing till lunch och middag, måndag till fredag. Huvudkomponent märks med vilket program för finishing som ska användas på boendeenheten. På boendeenheten sker finishing, tillagning/beredning av tillbehör till måltiden samt de sista momenten innan servering.

Under torsdag och fredag lagar och kyler tillagningsköket huvudkomponenterna till helgens måltider och tillbehören förbereds. Helgmåltiderna levereras till och förvaras på boendeenheten/ eller centralt i mottagningsrummet för matleverans.

Boendet har ett mottagningsrum för matleverans.

I mottagningsrummet sker mottagning av kyld huvudkomponent från externt tillagningskök. På boendeenheten sker finishing, tillagning/beredning av tillbehör till måltiden samt de sista momenten innan servering.

Alternativen ställer olika krav på dimensionering av lokaler, utrustning och personalbemanning. Portionsantalet påverkar också förutsättningarna. Projektering och utformning av lokalerna ska utföras av storkökskonsult.

Tillagningsköket i huset

Tillagning av måltider som färdiglagas i boendeenheterna. Lagerhållning av specier, kylvaror och diversevaror till boendeenheternas verksamhet inkl. frukost och frukt/mellanmål.

Köket utrustas och dimensioneras komplett, anpassat till respektive boendestorlek, antal ätande och eventuella utleveranser i övrigt.

Mottagningsrum för matleverans till huset

Mottag av kyld huvudkomponent från tillagningskök på annat håll. Lagerhållning av specier, kylvaror och diversevaror till boendeenheternas verksamhet inkl. frukost och frukt/mellanmål.

Ytan utrustas och dimensioneras komplett, anpassat till respektive boendestorlek, antal ätande och eventuella övriga leveranser.

Köket på boendeenheten

Beredning och servering av frukost, lunch, mellanmål och middag. Förvaring av specier, matsalsmejerier samt diversevaror för måltiderna på enheten. Diskning av matsalsgods, tallrikar, glas samt bestick.

Köket utrustas med en liten kombiugn för finishing och en snabbgående professionell diskmaskin med ångreducering samt spis, kylskåp och frysskåp. Ugnen är programstyrd och förprogrammerad för optimal tillagning av huvudkomponenten, så att personalen på boendet enbart behöver ställa in maten och aktivera angivet program för att maten ska få optimal tillagning för näringsinnehåll och konsistens. Kombiugn, spis och diskmaskin skall ha funktion som medger montage utan kökskåpa av storhushållsmodell.

Köksinredningen placeras i del av eller i direkt anslutning (med öppenhet mot) till boendeenhetens matsal.

Eftersom viss tillagning och beredning sker på boendeenheten behöver personalen ha tillräckliga kunskaper i livsmedelshygien och arbeta efter rutiner som förebygger risker samt utföra egenkontroll.